Ч. 238 (10.915). Львів, середа 27. жовтня 1926. Poсztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 20 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Польща монархією?

Сензаційні заміри польських монархістів. — Програма польських монархістів. — Засідання сойму.

Варшава, 25. жовтня 1926.

Виїзд марш. Пілсудського до Несвіжа і наради, які там мають відбуватися, є темою розмов усіх політичних кол. У звязи з тим є вісти, що монархістична організація на одному з останніх засідань ухвалила проєкт покликання на польського короля когось із англійського королівського дому. Англія мабуть погоджується на таку концепцію. На регента покликали би марш. Пілсудського.

У звязи зі зїздом монархістів, що має відбутися в Несвіжі, їх орган виленське „Слово" подає програму монархістичної організації в Польщі. У відношенні до національних меншостей програма містить: Королівська влада в Польщі, що є вицвітом народового духа, окружить своєю опікою братні народи: „руський", білоруський, литовський так, щоби вони, живучи на нашій території, почувалися співгосподарями в спільній батьківщині і запевнить їм спроможність свобідного культурного й економічного розвитку. — У відношенні до жидівської меншости програма зазначує, що до Жидів, які живуть у польській державі, а які не є звязані з польською культурою, королівська влада відноситиметься толерантно, але постійно осілі елементи боронитиме, щоби над ними не взяли переваги жидівські впливи в культурній і господарській ділянці. Монархісти заповідають також запевнення свободи розвитку всім віроісповіданням і обрядам.

Маршалок сойму розіслав послам запрошення, щоби на день 30. жовтня приїхали до Варшави. Відбудова соймового будинку скінчиться до пятниці і засідання могтиме відбутися 30. жовтня.

Після вбивства.

Львів, 26. жовтня 1926.

Судове слідство.

Незалежно від слідства поліційного, яке веде політична і кримінальна поліція, суд окружний карний у Львові веде окремо слідство в справі убивства при вул. Короляцькій. Слідчий суддя Янушевський переслухує дальше наочних свідків убивства, а також ріжних добровільних свідків, що зголошуються з усякого роду спостереженнями й ревеляціями. Тих добровільних „свідків", як кажуть, є тьма тьменна, бо польська преса взиває цілу польську суспільність допомогти викрити убийників пок. Собінського.

Слідство поліційне.

Слідство, що його веде поліція, розтягнено головно на ріжних молодих людей, щоб дійти хоч посередно до джерела злочину. Всю свою енергію поліція спрямувала, як подає польська преса, на те, щоб дійти такими чи иншими дорогами на слід „українських боївок". Як досі — без ніякого успіху. Сама польська преса заперечує, начеб арештовано якихсь 7 українських студентів, а між ними й убийників, при переході Збруча. Також не має нічого спільного з убивством один матурист-Українець, арештований в Мостиськах під замітом похвалювання цього убивства. Словом — ніякого сліду убийників.

Ревізії.

Ревізії у Львові у звязку з убивством не вгавають. Щодня повідомляють нас про свіжі ревізії в ріжних сторонах міста. Вчора 25. ц. м. відбулася точно 30-та з черги ревізія в помешканні п-ні [illegible] Фронзей при вул. Зелений ч. 72. Ревідовано від год. 7·30 до 10 рано папери і документи сина п-ні Фронзей Володимира, студ. медицини, що недавно приїхав із Чехословаччини, а також студента вет. мед. Петра Куди[illegible]ча і студ. фіз. Михайла Чорнодольського, що разом з ним мешкають. Забрано у студ. Волод. Фронзея такі папери, як статут „Просвіти", листи від нареченої і т. п.

Міністр Славой-Складковський і убивство.

Польська преса подає, що на конференції, яка відбулася у львівськім воєвідстві в дни вохоронів пок. кур. Собінського з участю міністра внутр. справ ген. Славой-Складковського, п. міністр, інформуючись про хід слідства, гримнув кулаком до стола і крикнув: „Злочинці мусять бути зловлені, і то правдиві!" З того приводу „Сл. П." пригадує, що в справі відомого нападу на пос. Здзеховського той самий міністр започаткував ще перед трьома тижнями енергійне слідство, а досі воно не може виказатись найменшим успіхом.

Виїзд б. ціс. Вільгельма.

Льондон, 25. жовтня 1926.

„Ню Йорк Геролд" повідомляє з Парижа, що Рада Амбасадорів позволить бувш. цісареві Вільгельмові покинути Голяндію і виїхати до Греції для порятування здоровля. На думку лікарів острий голяндський клімат шкодить здоровлю бувш. цісаря. Він подорожуватиме під ескортою спеціяльної прибічної сторожі і вільно йому буде підчас подорожі задержуватися також і в Німеччині.

Персональна мадярсько-румунська унія.

Відень, 25. жовтня 1926.

Із Букарешту повідомляють, що проєкт персональної мадярсько-румунської унії стрінувся з опозицією лібералів і хліборобської рум. партії. Ці партії побоюються, що унія скріпила би в Румунії великих земельних власників. Крім того переговори над унією розбилися об справу наслідства престола. Мадяри домагаються привернення прав кор. Карла.

Стріча Штреземана з Мусоліні?

Женева, 25. жовтня 1926.

Не зважаючи на заперечення італійського уряду, в тутешніх політичних колах уперто говорять про недалеку стрічу цих двох політиків.

„День ощадности".

Зїзд українських ощадностево-кредитових кооператив.

Львів, 26. жовтня 1926.

З ініціятиви Льомбардської Каси Ощадности відбувся в 1924 році Перший Міжнародній Ощадностевий Конгрес в Мілянї. На цьому конгресі вирішено день 31. жовтня, себ-то день закриття конгресу, приняти постійним щорічним „Днем ощадности". Одночасно постановлено покликати до життя Міжнародній Інститут Ощадности в Мілянї.

Згаданий Інститут засновано в 1925 р. в Мілянї (Віа Монте ді Пієта, 4.) Його метою є головно пропаганда ощадностей серед найширших верств суспільности, підтримка розвитку ощадностевих інституцій у всіх краях, координація їх праці на міжнародньому терені та періодичне організування міжнародніх конгресів.

На весну 1927. року проєктований є II-гий ощадностевий конгрес у Філядельфії, який буде мати на меті: обєднати змагання всяких ощадностевих інституцій у праці над шириням ідеї ощадности; уможливити ріжним народам обзнайомлення з методами і системами поширення грошевої ощадности; поширити розвиток ощадностевих інституцій в ріжних краях та шляхом порозуміння тих інституцій витворити умови, які утревалювали би приязнь і мир поміж народами.

Членом Міжнародного Інституту в Мілянї може бути кожна ощадностева інституція.

Свято „Дня ощадности" має бути присвячене загальній пропаганді ідеї ощадности в найширших верствах суспільности, а одночасно мусить стати днем праці, присвяченим ідеї ощадности, ширеній живим і друкованим словом в церкві, школі, родині й у всіх народніх установах.

Вже в 1925 році святковано „День ощадности" в 27 державах, що брали участь в Ощадностевім Конгресі в Мілянї.

Американці в Злучених Державах щорічно святкують „Тиждень ощадности", який починається в дні уродження Франкліна (17. січня).

В цьому році українська кооперація відсвяткує „День ощадности" зїздом кооперативних установ, на якому буде виголошений реферат про ідею ощадности та буде обговорена справа зорганізування пропаганди ощадности.

Зїзд визначено на день 30. жовтня (субота) ц. р. Відбудеться він в льокалі Центрального Кооперативного Банку „Красний Союз Кредитовий" у Львові (Ринок ч. 10) від 10-тої години перед полуднем. Усі кооперативи, а перш усього ощадностево-кредитові, повинні через своїх членів узяти в зїзді масову участь. Зорганізована ощадність належить до ряду цих умов, що є основою нашого економічного розвитку.

Біржа.

Гроші.

Девізова біржа виявляє слабу тенденцію. Курс долара таксували 9·00—9·03, а в приватних оборотах оферували долари по 9·00—9·01.

Збіжа.

На біржі екзекутивне купно гороху Вікторія, платили за нього 101·75 зол. З причини недостачі залізничих вагонів і наслідком того утрудненого довозу, дуже скромна подача при вельми сильнім попиті. Наслідком того ціни йдуть угору. Пшениця краєва двірська 45·75—46·75, пшениця краєва селянська 43·25—44·25, жито галицьке 33·25—34·25, ячмінь галицький броварний 32·00—33·00, ячмінь галицький до перемелювання 30·00—31·00, ячмінь пастевний 27·05—28·50, овес галицький 28·00—29·00, кукурудза румунська 29·50—30·50, бараболі промислові 6·50—7·00, фасоля біла 38—40, фасоля кольорова 30·00—32·00, фасоля краса 36·00—38·00, горох пів-Вікторія 80—90.

Примеркле світло.

Львів, 26. жовтня 1926.

„На тій окраїнній високій школі (kresowej wszechnicy) — кінчив свою інавгураційну промову п. ректор Семірадзький — до якої, не зважаючи на агітацію ворожих нам елементів, горнуться Русини з Малопольщі і Волині, а якої світло стягає до надполтавського города все численніше молодь з країв полудневої Славянщини, що давніше студіювали в Росії, вашим завданням, академічна молодіже, буде втримати високо прапор польської науки і культури. Все памятайте про те, що півторавікова неволя і насилля займанних могутностей не зуміли переробити польського народу на Німців чи Москалів, підчас коли у вільній річпосполитій міліони Німців, виінвановані повною національною автономією і магдебурським правом — дали нам незвичайно патріотичне польське міщанство, а високий рівень нашої культури спричинив не лише повну асиміляцію близької нам литовської шляхти, але й елементів етнічно нам далеких, як подільські Вірмени або литовські Татари. Памятайте про те, що ви є квітом і надією народу і що на вас тяжить обовязок віднискати для Польщі гідне її світлої минувшини становище серед народів Европи".

Що вдаряє в цій святочній промові, яку ролю приписується „кресовій вшехниці"?

Ролю асиміляційно-денаціоналізаційну. Мовляв, Львів зі своїм спольонізованим вповні університетом є бастіоном польської науки і культури, є тією твердинею, яка з одного боку висилатиме все нові баталіони на завоювання і покорення „кресів", а з другого перемелюватиме в своїм млині українську молодь. Ось надії, які привязується до „кресової вшехниці".

Та чи справді те „світло" таке ясне, таке сильне, всеобіймаюче? Чи Львів і спольонізований львівський університет можуть сповнити покладані в них надії?

Дозволимо собі щонайменше сумніватися. Ніде правди діти, передвоєнний Львів був справді станицею і твердинею польської науки і культури, але повоєнний „польський Львів" є вже тільки тінню минулого, лише відблиском колишнього світла, що постійно меркне і розсівається, аж поки зовсім не згасне. Передвоєнний Львів, отрясшись з наслідків германізаційної доби, справді ставав усе більше „забороломъ польскости" не лише на Сході, але найвизначнішим польським осередком взагалі. Польська шляхта, найбільш освічена, найкультурніша і найзасібніша передова верства польського народу, актом угоди з 1867 р. з габсбурською династією здобула була необмежену владу в краю. Витискаючи всі соки з народу і розпоряджаючи величезними матеріяльними засобами, вона кинулася горячково до будівництва польськости на наших землях. При тому визначалася вона дипльоматичною гнучкістю і вмілістю приєднувати й українські елементи та перетворювати їх в своїх лакеїв. Польська шляхта (консервативна й національно-революційна) витворила була спершу тип

[illegible] czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 471/26 [illegible] Rzeczypospolitej Polskiej: Sąd [illegible] karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść [illegible] umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" Nr. 233 (10910) z dnia 21. X. 1926 r. pod [illegible] Za [illegible] — [illegible] do końca [illegible] z § 65 [illegible] zarządzony [illegible] Prokuratury dnia 10. października 1926 r. i w tym wypadku konfiskata jest [illegible] i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493. p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma zakwestionowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie [illegible] w najbliższym [illegible] umieścił bezpłatnie w [illegible] stronie. Niewykonanie [illegible] na pierwszej stronie [illegible] tego nakazu pociąga [illegible] 21. ust. druk. z 17. [illegible] przewidziane w § 21. [illegible] ex 1862 [illegible] zarządzenie za przekroczenie [illegible] 1926. [illegible] Lwów, dnia 2 [illegible] 1926.

[illegible] czas. „Dilo" Pr. 476/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej. Sąd okręgowy karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" z dnia 21. października 1926 Nr. 234 (10911) pod tytułem „Páła wbywstwa" a) ustępy między słowami: wbytoro[illegible] a słowami: Do [illegible] między słowami: [illegible] b) ustępy między słowami: holosy [illegible] a słowami: [illegible] wypełnia [illegible] z § 300 uk. [illegible] w dniu 21. października 1926 konfiskata za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie [illegible] w najbliższym numerze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 [illegible] za przekroczenie [illegible] sądzenie za przekroczenie do 400 zł — Lwów dnia 22. października 1926 [illegible]

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає.

жання духа торгував морфіною, сам як аматор цього наркотику. — Якась пані Ольга Драпінська зуміла продати золотареві ланцюшок, який видавався плятиновим, а був з „білого золота". Ця штука вдалась їй при помочі якогось гімназійного вчителя, який уже раніше заходив з тим самим ланцюжком до знайомого золотаря для оцінки. — Поліція арештувала аж 9 вломників, які ограбивши мануфактурну крамницю на вул. Рутовського ч. 20, не могли її вивезти вночі і лишили аж до ранку крам на найманих фіакрах, що були з ними у змові. — Сполохані вломники в почтовім уряді на Підзамчу залишили сверлик і шкіряні віжки, які їх зрадили.

— **Таємнича історія.** Перед окружним карним судом у Львові відбудеться дня 26. ц. м. розправа проти робітника Германа Кноля, обвинуваченого в злочині очорнення. Він закинув перед судовими властями органам поліції, що в часі його зізнань, зложених на поліції, його побили і що крім цього допустилися вони супроти нього ще инших надужить. В звязку з цією справою будуть розбирати того самого дня справу Салі Кноль, сестри обвинуваченого, обвинуваченої в злочині обману, за те, що склала фальшиві зізнання перед судом у тій-же справі. Цікава історія!

— **Жіночий фінансовий ґеній.** Умерла в Ню Йорку вдова по міліонері Гаркнесі, яка склала доказ, що жінки можуть вести фінансові діла не гірше від найбільше талановитих фінансистів. З 50 міл. долярів спадщини зробила власною працею 85 і то в таких акціях, паперах і підприємствах, що ввела в зачудовання фаховців.

— **Зїзд есперантистів** з території Польщі призначений на 30-то жовтня і 1. листопада у Кракові, у промисловім Музею, Смоленська 9.

— **Жеромський на сцені.** Захотілось варшавському режісерові Шілерові піти слідами великого Шілера і поставити власну песу, бодай перерібку. І вибрав собі таку сензацію як „Dzieje Grzechu" Жеромського. Французи зробили з „Братів Карамазових" нормальні чотири дії; варшавському Шілерові жаль було двох томів повісти і вирізав з них аж 43 „відслон", що тягнулись до 2-ої год. уночі. Правда, преса поставилась до перерібки негативно і підчас вистави кільканацять молодців обкинуло артистів яйцями.

— **Рай в Европі.** З Америки приходить до Европи весела вістка. Т. зв. гольфштром приспішив свою скорість під впливом ріжних явищ на планетах, що дивляться химерним оком на нашу землю. Якщо обчислення цих учених правдиві, тоді Франція та Англія повинні небавком дістати тропічний клімат, а решта Европи клімат Рівієри. Обіцянка раю тай годі! Невідомо тільки, чи це американське „небавком" не значить яких 10.000 або 100.000 літ, бо для учених така цифра є дрібничкою!

— **Світова хроніка.** Виставка у Филядельфії, що тріває півтора року, скінчиться таким самим фінансовим фіяском, як англійська в Уемблі. Організатори виставки рахували на 25 міл. гостей, а до цього часу було лиш 5 міл. — Союз бувших російських емігрантів, що вернулись до Росії, рішив видати „енциклопедію революційного руху", в якому буде приблизно 200.000 назв і слів. — У португальській кольонії Анголя (Африка) один острів довжиною 1000 м. і шириною 600 м. пішов під воду. Люде не жили на ньому. По офіціяльній мадярській статистиці найбільшим консументом мадярської паприки є з усіх країн Австрія. Що значить поширення гуляшу! — Вандербільдт продав у Ню-Йорку одну з найкращих своїх палат на головній вулиці т. зв. „Фифт Евеню" за 6,600.000 дол. — По інформаціям радянської преси Ленінград має тепер 1,479.000 мешканців, себто на 150.000 більше як минулої осени.

Орґанізаційний рух.

Нарада в Хирові.

Староселецький округ — це один з тих округів, у котрих з огляду на великі простори й тяжку комунікацію тяжко перевести одну політичну організацію, що обнялаб цілий повіт.

З огляду на недостачу відповідних людей і охочих рук до праці у Староселеччині, місцеві громадські робітники вирішили перенести центр організації цього округа до Хирова. Дня 17. жовтня ц. р. відбулася в тій цілі у Хирові в домівці бувшої читальні довірочна нарада. Нараду відкрив п. Франц Липецький, витаючи 38 делегатів, що заступали 14 громад. На предсідника наради вибрано Клима Лешегу, на секретаря Петра Чуквінського. Відтак забрав голос п. Франц Липецький і виголосив реферат про програму й організацію Українського Національно-Демократичного Обєднання. По довшій дискусії, в котрій обговорювано питання, порушені в рефераті, ухвалено, щоби з огляду на місцеві виїмкові обставини для судового округа Стара-Сіль утворити організаційний центр у Хирові. Опісля приступлено до вибору Повітового Народнього Комітету, в склад котрого увійшли: голова — Франц Липецький, члени: Остап Коропей, Микола Мацуський, Михайло Єдлінський, Петро Чуквінський, Клим Лешега, Іван Вахович, Осип Пеленський, Михайло Прийма, Іван Липецький, Дмитро Петріяський.

З огляду на близький речинець Краєвого Народнього Зїзду наділено п. Василя Кравця, господаря зі Сушиці Великої, мандатом Староселеччини.

Триголинні наради покінчилися відспіванням народнього гимну.

Дописи.

Соколе, пов. Камінка Струмилова *(До чого доводить москвофільство?)* До чого доводить москвофільський дурман, які спустошення робить на орґанізмі українського народу, нехай послужить цей болючий факт, що стався в с. Соколю. Село це, як і більшість сіл Камінеччини, з давен-давна було приголомшене москвофільством, яке поширювали головно батюшки в рясах греко-кат. священиків. У часі відступу російських військ майже всі мешканці села Соколе під крилами царського орла подалися на схід, де їх з давньої дурійки не вилічила навіть революція. Богато було й за дротами Талергофу. де деякі і зложили свої кости на вічний спочинок... Нині в цім селі нема ні читальні ані часопису ані рідної книжки, бож українське друковане слово люде ненавидять, сліпо вважаючи себе „твердими". Твердість — принаймні тут — полягає на тім, що „твердо-русскі" проводирі почали тихцем переговорювати з висланниками брилівського „Stronnictw-a Chłopsk-ого" й остаточно приготовили ґрунт під твердорусско-брилівське зерно. Дня 3. жовтня 1926 р. приїхали до села два брилівські емісарі і з великою парадою заїхали до хати господаря Василя Лабая, де й відбулися установчі збори „Miejscowego Komitetu Stronnictwa Chłopskiego". Як там ганебно опльовувано український нарід, його політичний і освітний провід, не треба й згадувати. А все те діялося в хаті „нашого" чоловіка і в селі, де нема зовсім Поляків! Головою місцевого комітету „Stronnictwa Chłopskiego" вибрано Льва Яськова, бувшого дяка, якого батько погиб у Талергофі. Заступником голови став Гаврило Стрижевський, а писарем Иосиф Янтух, агент „Дністра". Скарбником вибрали Василя Лабая, який на спілку зі своїм шваґром Яськовим від кількох місяців пильно трудився коло організації „Stronnictw-a Chłopsk-ого". Ще якимись там наганячами вибрано Миколу Янтуха і Иосифа Поцалуйка, всіх наших людей. До „партії" вписалося кількадесять місцевих селян, зложили членську вкладку у висоті 1 зол. і розкупили за дорогі гроші цілу купу агітаційних брошур. Належить сподіватися, що наші покликані чинники в повіті і поза ним займуться тою справою, тимбільше, що, як зачуваємо, брилівська зараза розходиться вже й по инших селах темної і закацапщеної Камінеччини. Отже до праці над спаралїжуванням небезпечної акції брилівських агітаторів!

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

✝ Посмертна згадка.

Андрій Крупський, управитель школи в Репеді сяніцького повіта упокоївся дня 5. жовтня 1926 в 67. році життя а 47. учительської праці.

Покійний сам селянський син, ціле життя трудився з посвятою як народний учитель для добра селянства. Взірцевий педагог, досвідчений пасічник і садівник — був загально любленим і шанованим. Серед селян своїх і околичних уважаний за батька і опікуна, бо нікому не відмовив поради ні старань.

В найтяжчих хвилях світової війни ніколи села неопустив і все ішов в справах національних згідно з духом наших визвольних змагань.

Похорон Його був величавий. Зібралися много учительства, інтелігенції, місцеві і околичні селяни, а одинацятьох священиків відпровадили тлінні останки на вічний спочинок. В. И. П. 803 1—1

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Єсевського у складі 30 осіб виступає:
Четвер 28.X. Надвірна.
Пятниця 29.X. Станиславів.
Субота 30.X. Калуш.
Неділя 31.X. Калуш. 719 16-?

Кооперативне свято в Ковлі. Обєднаний Комітет Українських Кооператив і Т-во „Просвіта" впоряджують дня 8. листопада ц. р. в м. Ковлі перше Кооперативне Свято з слідуючою програмою: О годині 11. рано учасники свята збіраються біля української Св.-Благовіщенської церкви на вул. Стражацькій (біля собору), де відбудеться молебень, після молебня похід організований йде улицями: Варшавською, 3-го Мая, Памятниковою і Мішкевича до театру Експрес, де відбудеться Академія з такою програмою: 1) Відкриття Академії й привіти. 2) Історичний розвиток Кооперації і її значіння пос. С. Підгірський. 3) Історичний розвиток Кооперації у чужих народів і у нас Д. Барченко. 4) Кооперативна практика А. Олексюк. 5) Концертовий відділ і декламації. О годині 7. вечера вистава „Понад Дніпром", присвячена Кооперації. Обєднаний Комітет доводить до відома членів Кооперативи і Т-ва „Просвіта" і просить всіх прибути на перше в Ковлі Кооперативне Свято. Комітет: *Артем Олексюк. Ом. Лісневич.*

Подяка.

Отсим почуваюся до обовязку зложити щиру подяку Всечеснішим Отцям, а то о. канонікові К. Кузикові, о. Гадзевичові, о. канонікові І. Ліщинському, о. С. Венгриновичові, о. С. Сапрукові, о. П. Подолякові, о. Т. Попелеві, о. М. Баранецькому, о. П. Кікті, о. Лютакові Ч. Св. В. В. за безкорисну участь в похороні мойого мужа бл. п. Юліяна Стасишина, гімназійного професора української гімн. в Дрогобичі, як також Управі гімназії, цілому Зборові учительському української гімназії в Дрогобичі, та молоді всіх українських шкіл в Дрогобичі, та всім знакомим і приятелям, які зволили участю своєю в похороні віддати мойому мужові послідну прислугу. — *Марія Стасишин.* 801

Подяка.

Дня 5. жовтня 1926 заснув на віки Найдорожший Муж і Батько Андрій Крупський. В тім тяжкім горю почуваємося до обовязку зложити нашу щиру подяку передовсім Всеч. о. Михайлові Гробельському, деканові в Щавнім не лише за розраду і співчуття — а і за заосмотрення Хорого Найсв. Дарами — як також і за те дякуємо сердечно, що і в послідній хвилі життя прибув з молитвами, — та проводив цілим похороном. За участь в похоронному обряді та за молебні дякуємо рівно щиро Всеч. о. Духовним: О. Василеві Охничеві, о. Константину Полянському з Чертежа, о. Мих. Жубрідові з Прелук, о. Вітошинському зі Смільника, о. Левицькому з Радошиць, о. Мандзевато-му з Вислока горішного, о. Володимир. Гристайові з Явірника, о. Ів. Венгриновичеві за зворушаюче до глубини серця слово при виносі тіла, о. Менцінському з Карликова за гарну мову похоронну в церкві.

Сердечна подяка тим, що, в часі слабости Покійного відвідували Його та приносили Йому забуття в Його болю — дякуємо також дорогим сусідам за їх труд підчас похорону. Дякуємо численно зібраному учительству доокличному і делєгатам зі Сянока а зокрема директорові школи в Буківську п. Демковичові і п. Параднишові учителеві зі Сянока за прощальне слово над гробом.

Дякуємо рівнож графові Станіславові Потоцькому з Риманова і його крewним Панству Жарським за відвідування Хорого і участь в похоронах. Вкінци дякуємо щиро всім присутнім на похороні околичній інтелігенції та численно зібраному місцевому і доокличному селянству.

Репедь, дня 16. жовтня 1926.
Юлия Крупська жена, *Філомена Бучацька, Ольга Індза, Іван Крупський,* діти. *Володим. Бучацький і Густав Індза* зяті, *Марія Котлярчик,* сестра. 803 а)

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.

Радянська Україна.

Засідання памяти В. Гнатюка.

Академія Наук у Київі влаштувала спеціяльне засідання, присвячене памяти небіжчика етнографа Володимира Гнатюка, члена Академії Наук.

Видання великого історично-географічного словника.

Серед численних наукових робіт Всеукраїнської Академії Наук велике місце займає підготовлення історично-географічного словника України, що його складає комісія Академії з участю українських та закордонних наукових кореспондентів. На думку комісії словник повинен дати вичерпуючий матеріял з історії кольонізації України та її географії. Словник складатиметься з 10 томів по 50 аркушів у кожному. Покищо готуються до друку перші три томи. Не обмежуючись складанням словника, комісія підготовила до друку та вже видала кілька монографій з історії міста Остра, що є одним із найстарших культурних центрів України. Зібрано матеріяли з історії кольонізації Полтавщини та Уманщини.

Науково-дослідчий інститут педагогіки.

Цього року в Харкові відкривається науково-дослідчий інститут педагогіки. Бюджет та штати інституту вже затверджено. При Наркомосі утвор но спеціяльну комісію для всебічного оформлення цього закладу та підшукання для інституту відповідного приміщення.

Державна бібліотека ім. В. Короленка в Харкові.

Року 1886. за ініціятивою громадських діячів — основоположника харківського університету Каразіна, письменника Квітки-Основяненка, славіста Срезневського та ін., засновано харківську громадську бібліотеку, нині Державну Центральну Бібліотеку імени В. Короленка. Книжковий фонд бібліотеки склався з жертв головним чином семейних бібліотек Пассека, письменника Г. Данилевського, медичної бібліотеки Порай-Кошиця, з бібліотеки професорів-харківчан Потебні, Добротворського, Сокальського, частини бібліотеки Аксакова та Анненкова. Закордонними жертводавцями були: інститут Ге-у Дрездені, соціяльний музей у Парижі, університети в Упсалі, Штрасбурзі, Гессені, Штутгарті; особливож велика книжкова жертва надійшла від бостонської та нюйорської публичних бібліотек. Тепер бібліотека має 350.000 книжок. З початку свого існування харківська громадська бібліотека в основу своєї праці поклала освіту широких кол населення. В 1906 р. при бібліотеці засновано український відділ.

З часу революції 1917 р. для бібліотеки настала можливість поширити й поглибити свою освітньо-громадську діяльність, а вже в 1920 р. відкрито консультаційний відділ для керування новим читачем — курсантами, учнями червоноармійцями, робітниками. Біжуча робота бібліотеки виявляється з таких цифр: протягом 1925 р. до бібліотеки записалося 9.264 відвідувачів, денно видається до 1.000 книжок, за рік 310.587. Видано за рік книжок додому 78.133, читачів було 5.862. Пересувний фонд бібліотеки обслуговує заводи, підприємства, міліцейські участки, біржу праці, військові частини; літом у міському парку відчиняється третій рік безплатна читальня. Дитячий відділ при бібліотеці працює досить інтенсивно, але поповнюється слабо; тут провадяться науково-популярні та художні оповідання, жива газета, жива бібліографія та ин. По всіх відділах видано книг додому і в читальні 584.0.8 (за останній рік). В звязку з українізацією при бібліотеці проведено низку курсів української мови та йде жваве поповнення її українською літературою.

Музейне придбання.

В Ленінграді є колекція українських старовинних річей гр. Потоцького. В свій час гр. Потоцький зібрав велику бібліотеку, що має до 14 тисяч книжок старовинних видань та значну колекцію ґравюр, картин, художних меблів, порцеляни та старовинної зброї. Всі ці речі мають велике значіння для вивчення українського побуту минулих століть. Цю колекцію передано Наркомосвіті УСРР. для українського музею. Нині колекцію пакується і її передбачається вислати до Київа в лаврівський музей-заповідник. Усього буде відправлено книжок та старовинних річей до 5 вагонів.

Болюча справа.

Народня установа чи комісарська твердиня?

До найболючіших справ нашої теперішньої веґетації під Польщею належить між иншим справа „Народного Дому" у Львові, справа, яка має вже свою довгу-предовгу історію. Фондація, призначена для Українців міста Львова, установа, здвигнена складками й пожертвами всього українського населення Галицької Землі, якої заданням служити культурним цілям всієї нації, є сьогодні є пристановищем горстки викинутих за борт життя людців, предметом і основою для заспокоєння їхньої пожадливости. В „Народнім Домі" господарюють всі, тільки не представники нашого громадянства. Господарюють там вшехполяки, пястівці, т. зв. „старорусини" специфічного покрою, господарюють собі на славу, а на руїну народнього майна.

Від шістьох літ запанував в „Народнім Домі" комісарський режім. Польська влада анальогічно до своєї поведінки в справі громадського самоврядування, веде таку саму політику і в одній з найстарших народніх установ. Не допускаючи до уконституування фондації, для управи майном „Нар. Дому" призначує за підшептом хієно-пястівських можновладців ріжних комісарів, яких головним завданням догодити своїм протекторам. А вже найбільше „вдався" нашим „приятелям" найновіший комісар, якась перелетна птиця на імя Лев, а на прізвище Черкаський.

Недавно згадували ми про контролю господарки „Нар. Дому" воєвідською комісією, контролю, що випередила домашню провірку дотеперішніх досягнень ком. Черкаського членами такої авторітетної установи, як „Русское Касино".

Про саму перелетну птицю і її „уютивую жизнь" пише таки кацапський „Рускій Голосъ":

Як тільки (Черкавський) став комісаром, живе в найдорожчій гостинниці Жоржа, оде жує місячно понад тисячну платню з каси „Нар. Дому", розкидає грішми наліво і направо, форсує ними деморалізуючі „рільничі" газети („Голосъ Народа" — Ред.), окружив себе особами, котрі тільки й думають про те, щоби найбільше зірвати з народнього добра, і ними роздув склад службовиків в агендах „Нар. Дому" до безконечности, веселиться, гостить, затягає довги, продає дуби з розмислом виспекулювати для себе комісійні бариші, — одним словом готовить руїну народнього майна".

Про господарку в „Нар. Домі" ходять ріжні поголоски. Між иншим самі бони в касі мають досягати 15 тисяч золотих, в рубриці видатків фіґурує й виплата 750 зол. для „Слов-а Польск ого" і т. и.

На що спекулюють комісарські протектори, з розмислом потураючи руїнницькій господарці?

Справа з „Нар. Домом", який посідає аж девять реальностей, отже величезне на теперішні часи майно, стоїть так, що вшехполяки і їх союзники пястівці бажалиб засобами цеї народньої установи витворити для себе серед українського народу спеціяльного прихвостня у формі політичної партії, що з одного боку розбивалаб українське громадянство, а з другого витворювала яничарів і служак вшехпольсько-пястівської мафії. Найкраще до такої ролі надаються комісарі та ще й перелетні птиці. І теперішньому комісарові ще в більшій мірі, як його попередникам, патронує ця мафія. А як він виконує доручене йому завдання, знаємо зі скликуваних ним „собраній" і „Голос-у Народа". В часі травневого перевороту впав був великий страх на комісаря і його ґвардію, але — як кажуть — сам маршалок сойму посередньо заспокоював перестрашених, щоби були спокійні, бо „моральна санація" не докотиться до кованих воріт „Нар. Дому". І справді не докотилася, а один з достойників в міністерстві внутр. справ мав висловитися, що хоч „Нар. Дім" без сумніву належиться Українцям, то „z politycznych motywow nie możemy zgodzić się na oddanie instytucji Ukraińcom".

Таким чином далі відбувається руїна народнього майна, бо так хочеться вшехполякам, пястівцям і їх бюрократичним експонентам у львівському воєвідстві.

Коли вшехполяки і пястівці хочуть творити собі прихвостну партію з кацапських епіґонів, то нехай це роблять за власні гроші, а не майном українського народу, майном безспірним, призначеним на цілі культурного двигнення народу.

Очевидно, в теперішньому моменті рішення тієї справи спочиває в руках польських урядових чинників, в руках „моральних санаторів". Чи вони, що в себе стараються вимітати всяких марнотратників і руїнників, тут, на українськім ґрунті далі консервуватимуть моральне багно нашим майном складаючи дань вшехполякам і пястівцям?

А вкінці, чи ми будемо далі мовчати? Правда, вибраний на великому вічу у Львові „Комітет оборони національного майна" під проводом д-ра Кости Левицького інтересується тією справою. Одначе треба зробити крок далі й зацікавити цею справою якнайширші громадські кола. Здаємо собі справу з того, що квестія „Нар. Дому" не належить в теперішньому моменті до найважніших, але без сумніву належить до найболючіших.

Свято кооперації в Луцьку.

Масова участь селянства. — Промові. — Академія.

Луцьк, 12. жовтня 1926.

З ініціятиви Українського Кооперативного Банку на Волині відбулося 10. ц. м. велике кооперативне свято луцького району. Свято це — перше того рода на Волині. Погода нам дописала, тому участь у святі була масова. Від Української Парляментарної Репрезентації був на святі сен. М. Черкавський. Був теж делеґат кооперації польської.

Вже з 12. год. дня почало стягатися українське громадянство на свято. Кожний входив у першу чергу до читальні „Просвіти", де був улаштований газетний та книжний кіоск, бо свято було получене зі святом української книжки. Кіоск репрезентувався незле: ґазети, журнали, кооперативна література, книжки.

Концертова саля була прибрана святочно. Всюди виділи плякати, транспаренти з кооперативними гаслами, килими. Велике зацікавлення викликав рівнож плякат відомого арт.-маляра Холодн го.

Розпочалося свято промовою п. Олександра Ковалевського, льоґічно побудованою й ілюстрованою цікавими прикладами. Засувавши, чому всі народи, в тому числі й український, святкують день кооперації, перейшов він до засування ідеї кооперації і її засад, самопомочі, масовости, солідарности, жертвенности й ощадности. Сильний був уступ, коли промовець оповідав про героя з гуморески одного голяндського письменника: „Коваль свого щастя" і порівнював наш нарід з тим героєм. Закінчив п. О. Ковалевський закликом до обєднання якнайширших мас народу навколо прапору кооперації, що є ґарантією нашого ліпшого завтра.

Другий промовець, п. Евген Петриківський, говорив на тему сільської кооперації і її значіння. Подавши основні засади сільсько-господарської кооперації, п. Петриківський перейшов до розгляду окремих типів цеї кооперації, наводячи влучні приклади з волинського господарчого життя.

Промови авдиторія вислухала з напруженою увагою, чим доказала, що справа кооперації є для неї близькою і промовляючою до серця.

Після того почався національний балет, який селянська авдиторія дуже тепло зустрічала.

Третю промову виголосив п. Остап Луцький, віцепрезидент Ревізійного Союзу Українських Кооператив у Львові. Унята в художні форми і сказана з великим хистом — вона зробила велике враження на слухачів. Промовець оповідав, як з нічого, бо все знищила воєнна хуртовина, відбудовувала і прийшла до сили українська кооперація в Галичині. Він змальовував той тяжкий шлях праці, який перейшло молоде покоління в Галичині. А найцінніше було те, що кооперація виявила, що орієнтація на власні сили не є порожнє гасло, аби лише не забракло віри, видержання й енерґії. Авдиторія приняла цю промову з великим захопленням.

Виступи Брацького хору під умілим керуванням п. Петра Куриленка блискуче закінчили свято. Ціла низка українських пісень, що їх виконав хор, свідчили, що й тут хор може бути таким сильним, яким є він у виконанні духовних співів. За це й нагородили його присутні гарячими оплесками. Традиційним „Заповітом" замкнено свято, що зробило на всіх як найкраще враження.

НОВИНКИ.

— **Ювилейної 100-ої конфіскати** діждався вчора наш часопис, в якому счеркнено останніх 38 рядків із передовиці „Пройдені стовпи".

— **IV-ий Зїзд Українського Студентства** починається у Празі дня 30. жовтня в 10. год. рано в „Обецнім домі" (саля Ґреґра).

— **Українська опера.** Як відомо цього року зукраїнізовано три опери на Радянській Україні: київську, харківську та одеську. Всі вони є державними театрами, перетвореними на зразок московських і ленінградських. Оперовий сезон почався в них цього місяця. У Київі в першу чергу пішли „Аїда", Намисто мадонни" і „Золотий півень"; у Харкові „Кармен", в Одессі „Князь Ігор". У Київі почались одночасно самостійні вистави балету. Місцеві балети будуть перетворені в окремі трупи; їх провід повірений директорові московського балету В. Рябцову. В одеській опері виступить галицький тенор Михайло Голинський, який виїхав туди місяць тому, заанґажований на довший час.

— **Богдан Бережницький**, наш відомий віольончеліст, заанґажований до харківської опери, вернувся після короткого побуту в Харкові назад до віденської „народньої опери" і власного кварт. ту. Артист виїхав у Харків, не підписавши раніше відповідного контракту й тому не міг дістати плати, яка далаб йому там спроможність жити відповідно до його вимог.

— **Роззброююча наївність.** „Дайтше Рундшав", що виходить у Бромберґу, помістила недавно за волинським польським тижневиком „Всход" передову статтю п. з. „Український рух". У цій статті ґльорифікується особу „гетьмана української козацької народньої республики" Івана Остраниці, як найсеріознішого кандидата до гетьманської булави на Великій Україні. При тому на марґінесі тої статті польського органу, що подає ріжні сильні дуби про значіння, впливи, популярність і силу Остраниці і мабуть для приєднання польської опінії для нього — зазначує, що німецькі крути ставляться до нього ворожо, — німецький орган у своїй наївности пробує боронити Німців, що вони чейже не можуть зле ставитися до „нового гетьмана Івана Остраниці". Чи нема нікого, хто поінформував би німецьку редакцію про справжню вартість гетьманських універсалів Остраниці і про те, що він з себе представляє?

— **„Моральна гниль".** Під цим заголовком луцька „Громада" подає таку історію: Як відомо, Хрестовоздвиженську церкву в Луцьку зукраїнізовано. На українізацію не пішов б. настоятель і дяк тої церкви і на їх місце призначено инших. Алеж помешкання вони не звільнили і ото давніший дяк п. Величківський і новий п. Куриленко живуть в одній кімнаті. Ізза нього і зайшла суперечка, коли п. Куриленко хотів примістити у себе на якийсь час малого учня, що здавав іспит до української ґімназії. На це не погоджувався п. Величківський, а щоби поставити на своєму і викинути хлопця з кімнати — вдався за поміччю до — дефензиви (!). В 12. год. вночі приходить п. Величківський з поліціянтом і агентом дефензиви. Починається з „показаня документув", „я пана юж давно знам", „з большевікув, бандитув"... А далі — і голову брацтва він „зна" і церква „большевицка", т. зв. „жива церкев" і служба в церкві ведеться „по большевіцку". П. Величківський тільки притакував. Після того всього прийшла черга і на малого хлопця, якого вони „забьорон зе собов". П. Куриленко, не почуваючи ніякого гріха за собою, а притім будучи зовсім у праві, дав їм належну відправу і поліціянт з агентом пішли собі, з чим прийшли, бо вкінці й самі мабуть зрозуміли, що „влопалися". Слідуючого дня п. Куриленко пішов зі скаргою на поліціянта й агента до їхнього начальства. Виявилося, що ніхто їх не посилав і врешті, що таких немає (!) у них. — Один, маленький на погляд випадок, а скільки тут сказано!...

— **„Дзвін"**, відомий рептильний орган у Рівному, що після убивства його видавця Оскілка перестав був на якийсь час виходити, появляється знову на славу варшавських хлібодавців.

— **У страха великі очі..** У звязку з нашим дописом із Сиятина (ч. 233) про тамошне шкільництво одержуємо від п. В. Костащука, упр. школи в Туловій спростування, що тамошня вчителька приділена як „друга сила" не влазила в молоде подружжа і не заявляла, буцім-то її мусять харчувати та дати їй хату з доручення інспектора, а мешкала в однім домі за згодою управителя школи та на його пропозицію, бо иншого дому в селі не було."

— **Дощ і сніг.** Всупереч обіцянкам метереольоґів Львів оглядав останньої неділі найбільше безнадійну осінну слоту від ранку до пізної ночі, а в понеділок перший справжній зимовий сніг, змішаний з осінним болотом. Кальоші, парасолі, рукавиці та кожухи пішли в рух. З зимою осінь обнялась.

— **Коли часопис має свій успіх..** Запахло в повітрі виборами — появилась у Львові нова газета, „Вивяд Цодзенни". У підзаголовку каже, що є „на службі держави та народу", а в дійсности служить „Хієні" (вшехполяки, Пяст, християнська демократія і НПР.). Перше число цієї газетки мало незвичайний успіх: найшла вона собі адміністратора, чи пак: він найшов її і взяв відразу першого дня 1000 примірників для роздачі кольпортерам, другого дня знову 1000; коли прийшов на третій день за новою тисячкою, редакція знала вже, що перші дві тисячки „пішли на масло" на Краківськім за 24 зол., а її адміністратор є почесно записаний злодій Авсшусман. Хто краще може збути „Авсшнявзге" як не Авсшусман"?

— **Нові польські станиці.** В селі Грабова богородчанського повіту посвячено 27 ц. м. костел, збудований старанням кола Т. Ш. Л., при видатній фінансовій помочі богородчанського старости д-ра Унгера, управи лісів бар. Люіга й управи лісів богородчанських, совласник якої дарував під будову парцелю і будівельний матеріял.

— **Ті, що не сіють і не орють...** Приватний львівський урядовець Станислав Панасевич зробив собі листу для збирання лепт на будову інтернату для воєнних сиріт, уважаючи себе одночасно скарбником такого фантастичного інтернату і його основником; крім цього для піддер-

„gente Rutheni, natione Poloni“, який зійсля з ходом демократизації суспільного життя звульгаризувався в ординарний і популярний тип „хруня“.

Польська шляхта витворювала культурні цінности в користь польського народу, базуючись на праці міліонів робочих рук, які зі свого боку витворювали матеріяльні засоби для неї. Вона то творила Ossolineum, театр, обсаджувала катедри на університеті; вона розсновувала мережу польського шкільництва, щедро наділювала польські культурні установи допомогами з краєвих фондів і державних. Польська шляхта стягала у Львові польських культурних робітників, визначних діячів з Варшави, Познаня і навіть Києва. Особливо після невдалого повстання 1863 р. Львів і Сх. Галичина зароїлися припливом нових польських інтелігентських сил.

Цей процес нагальної польонізації нашої країни продовжувався і в добі поширювання демократичних ідей. Те, чого не могла зробити консервативна шляхта, робила польська демократія.

Довоєнний Львів був справді „заборолом польськости“. Ясно, що з хвилею демократизації суспільного життя на його арену виступили й придавлені сили нашого народу. Львів став тереном боротьби двох культур: польської й української, але польська всетаки була горою. Поруч Кракова Львів був найбільшим осередком польської культури, найбільшим продуцентом польських культурних і всяких инших вартостей. Тут ділали найбільші польські уми, тут гуртувалися найбільші політичні голови, тут кипіло польське життя. Чи треба пригадувати давнішну польську пресу розмірно високого рівня, в якій працювали такі польські велитні, як Щепановський, Ревакович, Романович, Масловський, Вислоух? А та преса мала велику атракційну силу, коли поруч знівельованих Українців, як Стебельський, Костецький, Миронович, Сроковський — працювали в ній такі передові Українці, як Павлик, Франко, Щурат, М. Ганкевич. Чи треба пригадувати ролю і значіння польського театру у Львові в добі Павліковського? Львів був осідком таких велитнів польської культури, як Бжозовський, Каспрович, Стаф, Іжиковський, Людвик Кульчицький і ин. Польськість затоплювала жидівську передову верству з такими провідними діячами, як Ашкенази, Колішер і Левенштайн. Таких прикладів можна наводити без кінця. Словом, Львів був справжнім великим центром польської культури. А сьогодні?

Гляньте на зледащілу, морально зруйновану, матеріяльно несамостійну (субвенціоновану) польську пресу! Порівняйте її рівень з передвоєнним, пошукайте за підписами хоч сяк-так відомого культурного діяча, а матимете те „світло“, яке ще світить для п. ректора Семірадзького. Загляньте до вічно дефіцитових, містом штучно піддержуваних театрів, а пізнаєте „меснянізм“ сучасного „польського Львова“. Підіть і на прославлювану „кресову вшехніцу“, де замісць науки процвітає політиканство, на вшехніцу“, якої „світло“ треба було піддержувати викиненням українських катедр, українських професорів і переслідуванням української молоді, а побачите, що те світло померкло.

В агонії „польський Львів“, за який даремне Поляки лили свою кров. Його смерть неминуча, бо його польськість була і є штучною. Сьогодні тільки бюрок атія, військо, написи на урядових установах і жидівських крамницях стверджують його зовнішній польський характер. Скупчені тут у добі неактивности Варшави і Познаня сили постійно відпливають на польську національну територію в її природні центри. Для Поляків і польської культури Львів стає провінцією і то провінцією „кресовою“. Свого світла вона не має, а тільки відбиває розсіяне світло польської культурної метрополії (Варшави і Кракова). Львів на українській національній території звільна і з великими трудностями вертає до своєї природної ролі, до осередку західно-українських земель.

Надії на регенерацію, відродження „польського Львова“ є мрями фантаста з породи „варятів“ проф. Фулінського. Бо закон життя, опертий на природному розвитку, є сильніший від всіх побожних бажань. Робота „кресових лицарів“ є Сизифовою працею, яка може припинити природний хід подій, але не може його змінити.

Імперіяльна британська конференція.

Від 19 го ц. м. радить у Льондоні всебритійська конференція, девята з черги нарада представників Англії та її доміній над одноцільністю закордонної політики. Така конференція є виміною думок між урядом метрополії і урядами англьосаських доміній та Індії. До дотеперішних урядів: Великої Британії, Канади, Австралії, Нової Зеляндії, Полудневої Африки та Індії прибув цього року ще один член: представник ірляндської держави.

Який головний предмет нарад цього зїзду? У першій мірі справа ратифікації льокарнських договорів, які торкаються гарантій на випадок війни. Чи англійські домінії прийдуть Англії з підмогою на випадок европейської війни і в яких розмірах? — ось що журить британських дипльоматів. Після досвідів з 1914 року домінії мають поважні сумніви, чи їм оплачується брати на себе тягар помочі Англії у війні. Інтереси споріднених держав, які звязані є нині з Англією спільним промислом і мовою, починають вилинати в иншім світлі. Деякі з доміній прямують виразно до більшої самостійности в своїй закордонній політиці, — инші не мають нічого проти зміцнення взаємин з центром англо саської культури, якщо ці взаємини дадуть їм більший вплив на керму політики в Льондоні.

Представник Канади або Полудневої Африки мусить боронити подекуди інтересів культур і рас зовсім ворожих Англії. У Канаді голос має французьке населення, в Африці голяндське. А які настрої панують в Ірляндії, яка памятає ще, що свою незалежність виборола собі дулами гармат, або в Індії, де новопробуджений націоналізм находиться в стадії небезпечного ферменту! Саме ця розбіжність інтересів ріжних частин британської імперії журить Англію не менше як її внутрішні справи — промислова кріза, затяжне безробіття.

На засіданнях імперської конференції премієр Австралії Брюс поставив справу дипльоматичного представництва доміній у чужинних державах. Щодо цього питання ріжні домінії стоять на ріжнім становищі. Ірляндія та Полуднева Африка хотіли би мати своїх окремих дипльоматичних представників; Австралія, Нова Зеляндія та Новофундляндія вдоволяються одним представником Англії; Канада хитається між обома поглядами. І в справі льокарнських договорів нема ще згідности. Австралія та Нова Зеляндія настоюють на тім, що підписи повинні бути покладені всіма солідарно, щоби не показувати перед світом розбіжности інтересів британської імперії. Але як цю солідарність найти? — покищо не знають.

Зате щодо торговельних взаємин усі представники є згідні змінити їх з Англією. Одначе раніше мусить окрема комісія розслідити нові післявоєнні умовини торговлі в поодиноких домініях. Представник Канади висловив потребу своєї країни найти постійні ринки для продуктів власного промислу. Найважнішу справу: одноцільности закордонної політики відкладено на кінець, після рефератів англійського премієра міністра, міністра закорд. справ, війни та маринарки. Хто зна, чи світ дізнається про все те, що скажуть цього тижня на цю тему зібрані представники англійської імперії. Англьосаські народи вміють мовчати і вміють вести політику по лініях теревенях образунків. Вони не засоромляться повторити слова амбасадора Злучених Держав у Льондоні в 1921 р.: „Богато є таких, які вірять, що ми післали своїх молодих жовнірів через океан, щоби спасати Велику Британію, Францію та Італію. А це не є правда. Ми вислали їх виключно в обороні Злучених Держав.“

Вислідки імперської конференції потвердять, наскільки англійські домінії почувають потребу оборони Англії у власнім інтересі.

В. ЛЕВИЦЬКИЙ.

На театральній сцені.

Вбогість сьогоднішньої французької драматургії. — Новітнє „кохання“ на сцені. — Винниченко в Одеоні? — Вигляди.

Париж, в жовтні 1926.

(Докінчення.)

V.

Від тутешних земляків чуємо, що в теперішному чи найближчому сезоні мала би йти в Одеоні одна з драм Винниченка, „Панна Мара“, чи инша котрась. „Одеон“ — другий по „рангу“, після „Театру Французького“, субвенціонований театр Франції, сцена Корнея і Расіна, Сервантеса й Шекспіра, Гюга і Альфонса Доде, Толстого й Ібзена, і само приняття Винниченка в таку сімю — дуже цінне признання його талантові. Нпр, ні один польський драматург ще не появився ні в Одеоні, ні в Театрі Французькім (званім популярно „Комедією Французькою“). Все таки побоюємося, що стрінуться з деяким розчаруванням ті наші земляки, котрі обіцюють собі, себто Винниченкові й українському імени, якихось надзвичайних тріюмфів від тієї вистави, чогось в роді обявлення зачудованій і розентузіязмованій французькій публиці — обявлення геніяльного письменника, Нового Слова, української духа. Винниченко безперечно дужий талант; та сам він задто добре свідомий своїх здібностей і їх границь, аби претендувати одним розмахом осяяти французький театральний світ. Бо і чим?

Драматичною технікою? Ледві. Бо хоча техніка будови Винниченкових драм і замітна, то вона таки не перевищає звичайного рівня французької драматичної техніки, з її незрівнаною вмілістю діяльогів, ведених і розмотуваних завязок, драматичних ефектів і т. и. На цьому полі важко тут заімпонувати.

Характером своєї життєвої й мистецької концепції? Теж ледві. Життєва, фільософічна концепція Винниченка — романтична; мистецька — реалістично - натуралістична. Ні одною ні другою, ні натуралізмом, ні романтикою — не робимо собі ілюзій — тутешній публиці заімпонувати вже не сила.

Натуралістичними засадами — ні, бо школа Золі і його епігонів, яка довший час тут була панувала, вміла своїми натуралістичними методами надоїстися, і то порядно, французькій публиці, і публика ця вже на цей товар не ласа. Занадто багато вона вже бачила своїх і чужих натуралістичних кусників, і ледві чи зможе змінити цей смак ні наш Винниченко. Суду, мовляв, не перепишеш...

А своєю романтичною концепцією життя, етики й моралі? Ще менше. Винниченко, може й не здаючи собі сам справи з цього, істинний романтик, визнавець романтичної життєвої фільософії, проповідник романтичної моралі.

VI.

В усьому, що Винниченко пише, він заєдно бється, розправляється й возиться все з тим же каменем своєї життєво моральної мудрости: з заповідю „чесности з собою“. На всі лади, з ріжних боків, під ріжними заслонами все в нього (говоримо тут очевидно тільки про письменника, а не про людину з її приватним життям, до якого нам зась) товчеться та „чесність з собою“. Можливо, що в цій концентрації і сила Винниченка. Нема й сумніву, що в царину нашої анемічної, малокровної драматургії, та нервна Винниченкова заповідь внесла кілька судорогів дійсного життя. Але для західно-европейського світа, зосібна французького, заповідь ця втратила — щоб делікатно сказати — принаду новости. Давно втратила. Бути чесним з собою, себто йти за закликом своєї крови, своїх нервів, інстинктів, пожадань, апетитів, іти за їх закликом навіть (і особливо тоді!), коли дорога йде поперек инших людей, поперек істнуючих законів, звичаїв, моралі, — то старий (ми майже сказали би: виполовілий, виялoвілий і заялозений) принцип романтики, то ядро науки Жана-Жака Русса, воплочене в теорії Великої Революції. Нового в ньому нічого для французької публики. Нині романтика — bête noire духової еліти французького народу, майже однаково чи вона правої чи лівої масти; вимків від цього Винниченко знайде у Франції небагато.

Своїм льогічно - раціоналістичним способом Французи проаналізували до кінця і довели до її крайних висновків романтичну заповідь чесности з собою і сказали собі що краще мати діло з простим запереченням усякої моральної засади, з нігілізмом чи анархізмом етичним, ніж мати діло з такою гнучкою й небезпечною для людського співжиття засадою. Канібал любить людське мясо, і він чесний з собою, коли заспокоїть той свій апетит — усупереч забороням англійських кольонізаційних законів; це крайний casus, приклад „чесности з собою“ в практиці. Ні, кажуть Французи, тут нема жартів: є певна скількість, є ціла система необхідних для людського співжиття заказів і приказів, необхідних — отже обективних, які одиниця мусить слухати без огляду на те, чи одна чи друга заборона відповідає її інстинктові, апетитові, „поглядам“, то що. Значить, не вбивай, не кради, не свідчи ложно, і т. и., і не пожадай жінки ближнього твойого — незалежно від того, чи воно тобі подобається, чи ні. Инакше підем до дому поправи, до заведення духово хорих, до вязниці.

Ось що відповість пересічний Француз — латинської класичної культури і, хочби вільнодумний, римо католицької формації, на етичні заповіді і моральні проповіди персонажів Винниченка. Та ще, чого доброго, вискаже свою зачудовану цікавість: як саме, якими наслідками, відбивається така принципіяльна протидисциплінoвість морального на життєвій практиці культурою і дисципліною молодих „компатріотів“ (земляків) Володимира Винниченка?